

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๒

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะนะ สูงสุดสู่สามัญ เวลาสูงสุดสู่สามัญ คนที่สูงส่งยิ่งใหญ่แล้ว จิตใจเขาเป็นธรรมแล้ว มันไม่มีสิ่งใดเป็นสิ่งที่น่าสงสัยเลย เขาพิสูจน์ตรวจสอบมาหมดแล้ว ไม่มีอะไรเลย สูงสุดสู่สามัญ

พระพุทธศาสนาสอนเรียบง่ายมาก

ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

เวลาเซนเขาไปถามเลย อาจารย์ให้สอนหน่อย วิธีทำอะไร

ละชั่ว

สอนแค่นี้แหละ พระพุทธศาสนา หัวใจแค่นี้ สอนเรียบง่าย แต่พวกเราปั่นปายกันนะ ทุกข์ยากไปหมด เวลาปั่นปายทุกข์ยากไปหมด เวลามันทุกข์ยาก มันทุกข์ยากเพราะอะไร มันทุกข์ยากเพราะว่าอุคคิภาวะของสังคมนั้นแตกต่างกัน

เวลาคน ระดับของท่าน ระดับของท่านเขาก็อยากทำบุญกุศลของเขา ถ้าเขาทำบุญกุศลของเขา เขาจะได้ไปสวรรค์ เวลาคนทำบุญบ้านนอกนะ เขาบอกว่าต้องตักบาตรๆ เพราะเดี๋ยวตายไปแล้วไม่มีจะกิน นี่ด้วยความเชื่อใจ

ตักบาตรๆ นะ ความตักบาตรๆ ไม่มีจะกิน เขาตักบาตรเพื่อหัวใจของเขา เวลาบ้านนอก คอกนาเขาตักบาตรของเขาเลย เขาอบรมสั่งสอนกันมาว่าเราต้องทำบุญกุศล เดี่ยวตายไปแล้วเราจะไม่มีอาหาร จะไม่มีที่อยู่อาศัย นี่ด้วยความเชื่อของเขาใจ ถ้าความเชื่อของเขา เขาทำบุญ

กุศลด้วยศรัทธาความเชื่อของเขา ระดับของท่าน ใ้คนที่วุฒิภาวะที่สูงกว่าก็ระดับของศีล ระดับของภาวนา

ระดับของศีล ระดับของภาวนา ผู้ที่ภาวนา ถ้าภาวนาโดยทุจริต ภาวนาโดยจึงจอก มันก็ไปหลอกลวงใ้พวกที่เขามีความเชื่อแน่นใจ วุฒิภาวะมันแตกต่างกันอย่างนี้ไง ถ้าสังคมที่มันวุ่นวาย มันวุ่นวายกันอย่างนี้ไง ถ้ามันวุ่นวาย ความเชื่อของเขา เชื่ออย่างนั้นถ้ามันพัฒนาขึ้นมันก็ทาน ศีล ภาวนา

เวลาภาวนาๆ พระพุทธศาสนาสอนที่นี้ไง ละชั่ว ทำบุญกุศลก็ทำบุญกุศล นั้นระดับของท่าน พระพุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์นะ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ในเมื่อเขาตักบาตร เขามีการกระทำ บุญของเขามันเกิดขึ้นแล้ว ทำไมเขาจะไม่ได้ เขาได้ของเขาอยู่แล้วโดยธรรมชาติ โดยสัจจะ

ธรรมะเป็นธรรมชาติๆ ไง แล้วธรรมะเป็นธรรมชาติ เขาทำสมบุรณ์ตามธรรมชาติแล้ว เขาจะไม่ได้บุญกุศลอันนั้นใช่ไหม แต่ใ้พวกภาวนาจึงจอกมันก็ไปหลอกไปลวงเขาไปทำไมมันไม่ไปสอนเขาละ สอนเขาทาน ศีล ภาวนา สิ่งที่ดีกว่านั้นบำรุงหัวใจให้มันดีขึ้นได้ไง ทำทานก็ทำทานระดับหนึ่ง แล้วทำทาน คนที่มีหัวใจที่เป็นกุศลเขาทำของเขาได้ จิตอาสาๆ หัวใจสาธารณะ มันยอมรับความเห็นต่าง พอความเห็นต่างขึ้นมามันก็เป็นประโยชน์

ตอนนี้ในปัญหาสังคมรุนแรงมากนะ ความรุนแรงของสังคมๆ พอมันมีความรุนแรงในสังคม แล้วมันก็มีความรุนแรงในครอบครัว มันมีความรุนแรงในบ้านของเรา

ความรุนแรงแก้ปัญหาได้ไหม

ความรุนแรงแก้ปัญหาไม่ได้ แต่มันเพิ่มปัญญามากขึ้นๆ นะ แล้วความรุนแรงจะแก้ได้อย่างไร

ความรุนแรงจะแก้ด้วย ดุสิ เขาซื้อปืนกันเอาไว้ป้องกันตัว มีอาวุธไว้ป้องกันตัวๆ แล้วอาวุธมันป้องกันตัวได้ไหม อาวุธมันป้องกันตัวได้ มันจะสร้างปัญหามากขึ้นๆ ไง เวลาคนที่มีความรุนแรงอยู่ในรถนะ เขาบอกว่าให้เก็บไว้แล้วถอดเอาลูกกระสุนออก เดี่ยวอารมณ์ชั่ววูบมันสร้างปัญหาทันทีเลย นี่ไง ความรุนแรงมันแก้ปัญหาไม่ได้ แล้วความรุนแรงมันเกิดมาจากไหนละ

มันเกิดจากศีลธรรมเสื่อม หัวใจของคนเสื่อม มันเสื่อมไปเพราะอะไร เสื่อมไปเพราะนี่ไง เสื่อมไปเพราะ

“หลวงพ่อก่อนนี้เศรษฐกิจมันไม่ดีนะ หลวงพ่อจะมาโทษพวกผมได้อย่างไร เศรษฐกิจมันไม่ดี”

มันก็มีปัญหาส่วนหนึ่ง ปัญหาทุกคนแล้วแต่มุมมองของคนนะ ปัญหามันร้อยแปด ปัญหานี้มากมาย ปัญหามากมายขึ้นมา ปัญหามากมายเพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ไง

ถ้าพูดกันเพียวๆ ตามเนื้อหาสาระเลย การเกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ เพราะการเกิดเป็นมนุษย์เป็นสิทธิเสรีภาพมาก คุณสิ เวลาเกิดเป็นสัตว์ เราอยู่ในป่าในเขานะ ห่วงโซ่อาหาร ไล่แก๊งไก่อ้วงมันเกิดมาเพื่อเป็นเหยื่อของเสือ มันเกิดมาเพื่อให้เสือกิน แล้วมันก็ต้องหาอาหารของมัน มันต้องกินหญ้าของมัน มันต้องกินพืชของมัน แล้วเวลามันกินนะ มันต้องเหลียวซ้ายแลขวา มันต้องระวังชีวิตตลอดเลย ชีวิตมันทุกข์ยากมาก เผลอเป็นตาย นี่เวลาอย่างนั้น นี่สัตว์ เวลาของมันกินเขียดกินกบ กินอะไรต่างๆ ร้องแอ๊กๆ ต้องไปช่วยมันนะ

แต่พระที่เขาเป็นธรรมนะ เขาบอกว่าเราไปขัดลาภเขา งามันด้วยความสามารถของมัน มันจะได้อาหาร แล้วเราเห็นแก่ชีวิตของสัตว์ เราก็ไปปล่อย วุฒิภาวะของใจ พระเวลาอยู่ในป่า จะมีความเห็นแตกต่างกันไป

นี่พูดถึงว่าความรุนแรง ความรุนแรงในสังคม ความรุนแรงในสังคมก็โทษะ โมหะไง ก็โทษะของคนเท่านั้นนะ อารมณ์ความรู้สึกของคนเท่านั้นนะ แล้วอะไรมันจะแก้ได้ ศีลธรรมไง ศีลธรรมๆ นี่ไง

ความรุนแรงๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ส่งเสริมเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่องทานๆ ทานคือการเสียสละ สังคมจะร่มเย็นเป็นสุขได้โดยในหมู่ชุมชนของเราไม่มีขโมย ในชุมชนของเราไม่มีนักเลงหัวไม้ ในชุมชนของเรามีแต่คนที่จิตใจเป็นศีลเป็นธรรม ในชุมชนของเราก็จะมีความสุขมาก ในชุมชนของเรานะ

แล้วถ้าไอนักเลงหัวไม้ ไอ่คนที่มันเที่ยวพาลหาเรื่องชาวบ้านนั้นนะ ถ้ามันได้ออกจากหมู่บ้านนั้นไป ชาวบ้านเขาจะชื่นใจมาก ชาวบ้านเขาจะก็มีความสุขของเขา

นี่ไง ความรุนแรงแก้ปัญหาไม่ได้ มันจะเพิ่มปัญหาไปเรื่อยๆ ต่อเนื่องไป แล้วความรุนแรงมันมาจากไหน

มาจากโทษะ ความหลง หลงว่าศักดิ์ศรีๆ ยิ่งใหญ่ๆ ยิ่งใหญ่มาจากไหน ยิ่งใหญ่อยู่ในคุก ใจ เอ็งทำลายเขาทั้งสิ้น

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาท่านสรรเสริญนะ สรรเสริญการฆ่ากิเลส การ แม้แต่พูดจากระทบกระทั่งกัน เวลาถือศีลใจ อย่าพูดจาส่อเสียด อย่าพูดจาเพื่อเจ้าอ ไม่ให้ทำทั้งสิ้น ถ้าถือศีลๆ ใจ แต่เวลาท่านชื่นชม ชื่นชมการฆ่ากิเลสใจ แล้วการฆ่ากิเลส ถ้าความรุนแรงนะ เรามีสติปัญญา ถ้าคนมีสติปัญญา ความรุนแรงโดยการตั้งสติใจ

เวลาหลงตา เวลาท่านพูด มันฟังใจเรา อะไรที่มันกินใจนะ ท่านบอกเลย เวลาท่านเข้าป่าเข้าเขาไป เวลาอดนอนผ่อนอาหาร มันจะบิณฑบาตมันจะไปไม่ไหวแล้ว ต้องคำนวณเอาเวลาคำนวณไปครึ่งทาง

มันเดินเข้าไปบิณฑบาตไม่ได้ มันไม่มีกำลังเลย คนเรามันเดินไม่ไหว นั่งลงน้ำตาไหลเลยนะ โอ้! กิเลสนะ มึงเอากุขนานนี้เชียว วันไหนถ้ากูเอาชนะมึงได้ กูจะเอามึงให้เต็มทีเลย

แล้วเวลาท่านไปแก้ปัญหาในหัวใจกับหลวงปู่มัน หลวงปู่มันสั่งสอน เวลาเข้าป่าเข้าเขาไป เวลาออกมาอดอาหารจนซีดเลย เป็นโรค พอซีด หลวงปู่มันบอกว่า “อ้าว! เอาขนาดนั้นเชียวหรือ”

คำว่า “เอาขนาดนั้นเชียวหรือ” มันเห็น คนเราหัวใจเพชรนะ คนที่หัวใจเข้มแข็ง ถ้ามันไม่มีอะไรที่รุนแรงกว่านั้น จะไม่หลุดปากออกมาอย่างนั้นหรอก แต่เวลาหลุดปากออกมาอย่างนั้นแล้ว กิเลสในหัวใจของคนมันร้ายกาจนัก ถ้ากิเลสในหัวใจของคนร้ายกาจนัก ขนาดอาจารย์ของเราที่ยังหวั่นไหวเลย เราจะรุนแรงต่อไปข้างหน้าได้อย่างไร

หลวงปู่มันท่านพลิกกลับเลย นี่ไง มันรุนแรง รุนแรงอย่างนั้นแหละ รุนแรงโดยธรรม รุนแรงโดยศีล รุนแรงโดยสมาธิ รุนแรงโดยปัญญา รุนแรงเอาชนะอารมณ์ของตน รุนแรงเอาชนะความโกรธ ความหลงของตน เวลามันรุนแรงอย่างนั้น มันจะส่งเสริมให้รุนแรงใจ

ท่านพลิกกลับเลย เออ! นักรบเว้ย นักรบต้องเป็นอย่างนั้น นี่ไง ถ้าเป็นความรุนแรงจากการฝึกหัดสมาธิ

แต่เราอ่อนแอไง เวลารุนแรงก็เป็นรุนแรงทางโลก รุนแรงจนกิเลสมันขับไล่ไป ขับไล่ไปให้สังคมมีความกระทบกระทั่งกัน การระการการกัน การทำลายกัน แล้วสังคมในครอบครัวก็ไม่เจรจา ไม่มีศีลมีธรรม

มีศีลมีธรรมนะ ถ้าคนหนึ่งเย็น มันก็สามารถเจรจากันได้ แรงต่อแรงเจอกันนะ มันก็แตกหัก แล้วได้ประโยชน์อะไรขึ้นมา ความรุนแรงแก้ปัญหาไม่ได้

แต่ถ้ามันจะรุนแรงต้องรุนแรงอย่างนี้ รุนแรงโดยมีสติสามารถยับยั้งอารมณ์ที่มันรุนแรงนั้นได้ ความยับยั้งความรู้สึกนึกคิดอันนั้นนะ นั่นนะสติ

ถ้ามีสติหลวงตาท่านพูด คนภาวนาเป็นพุดนะ มันเป็นข้อเท็จจริง แต่โยมฟังไม่ออกหรอก

ท่านบอกเลย ฝ่ามือสามารถกั้นคลื่นในมหาสมุทรได้

ดูพายุลูกเข้ามาสสิ คลื่นมันรุนแรงขนาดไหน ฝ่ามือนี้กั้นได้ ฝ่ามือคือสติไง สติสามารถยับยั้งอารมณ์ในใจของตนได้ แต่มันอยู่ที่การฝึกหัด

พวกเราชาวพุทธๆ ใจ ระดับของท่าน ระดับของศีล ระดับของภาวนาใจ ความรุนแรงในสังคม ความรุนแรงในสังคมเพราะมันขาดสติ ความรุนแรงในสังคมเพราะโทสะ โมหะมันเผาผลาญมัน แล้วเวลาโทษก็โทษเศรษฐกิจไม่ดี สังคมมันวังแกฉัน คนอื่นทำลายเราก่อน เดินไปเขามองหน้า

มันไปโทษคนอื่นหมดเลยนะ มันไม่โทษเลยว่ามันหาเรื่อง

มึงลองสงบนะ สงบในหัวใจของมึง มีสติแล้วพยายามทำหัวใจให้เย็นลง แล้วสายตาเรามองแต่สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามไง นี่ไง ถ้ารุนแรงด้วยศีลด้วยธรรม มันจะครอบงำความรุนแรงของโลกได้

ความรุนแรงของโลกที่มันรุนแรงกันอยู่เนี่ยเพราะเรากระตุ้นกันด้วยระบบเศรษฐกิจ ด้วยระบบการแข่งขัน แข่งขันมันก็เป็นการพัฒนาเรื่องปัญญา เรื่องวิธีการหาเอาตัวรอดไง นั่นก็เป็น การฝึกหัดปัญญาอย่างหนึ่ง แต่เป็นโลกๆ ไง

แต่ถ้าเป็นปัญญาๆ ถ้าเป็นสติปัญญา ถ้าความรุนแรง รุนแรงโดยธรรม รุนแรงโดย คุณธรรม รุนแรงโดยสติปัญญาของเรา รุนแรงเพื่อควบคุมหัวใจของเรา ถ้าในหัวใจเราสงบขึ้น มานะ มิงบา ถ้ามิงบาปั๊ มันไม่ไปทำเขาหรอก

แต่ถ้ามันเป็นทางโลกนะ เขาบ้า สังคมวังแก สังคมรุนแรง เราประเสริฐ เราเป็นยอดคน

แต่ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมานะ เราบ้า สังคมเขาเป็นอย่างนั้น ธรรมะเป็นธรรมชาติไง ธรรมะเป็นธรรมชาติ มนุษย์สังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่เขาเกิดมาด้วยบุญกุศลของเขา ใครมี อำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหนก็มีการแข่งขันด้วยการกระทำของเขา คนที่มีสติปัญญาเขาก็มี สติปัญญาเหมือนกัน คนที่ช่วยเหลือสังคมมันไม่มีเลยหรือ คนที่จิตใจเป็นธรรมในโลกนี้ไม่มีเลย ใช่มั้ย เขาก็พยายามกระทำของเขาเหมือนกัน แต่ในเมื่อสังคมมันกว้างขึ้นใหญ่ขึ้น คนที่เป็น ธรรมๆ มันโดนเกลียดไป มันโดนเจ๊อจานไป จนเราไม่เห็นว่าเป็นคนดีเลยหรือ

ถ้าเป็นคนดีๆ คนดีมันเกิดขึ้นไง ถ้ามีสติปัญญา ถ้ามันคิดของมันได้นะ มันก็พยายามมี สติปัญญาที่รุนแรงขึ้น แรงกระทำดีขึ้น ยับยั้งกิเลสในใจของเราให้มันสงบตัวลง จบ แล้วมันจะ บอกเลย หายบ้า นี่หายบ้าโดยศีลโดยธรรม

ในการประพฤติปฏิบัติเนะ ถ้าเราหายบ้า มันก็เท่าเดิมนั่นแหละ สังคมก็เป็นอยู่อย่างนั้นแหละ สังคมเป็นสังคมนะ สภาพกรรม เวลาเราเกิดนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิด ทุก คนอยากเกิดร่วมกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สหชาติ การร่วมเกิดสหชาติมันต้องร่วม สร้างบุญสร้างกรรมกันมา ถ้าไม่ได้สร้างบุญสร้างกรรมมามันร่วมเกิดสหชาติได้อย่างไร

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ทุกคนไม่เคยเป็น ญาติเป็นพี่น้องกันมาชาติใดชาติหนึ่ง ไม่มีเลย เพราะการเวียนว่ายตายเกิดมันยาวไกลขนาดนั้น ไง การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันยาวไกลขนาดที่ว่ามันเคยสัมผัสกันมาในภพใดชาติใดชาติ หนึ่งแน่นอน มันถึงมีสิ่งกระทบ แรงผลัก แรงดึงดูดในการพบเห็นหน้ากัน มันมีของมันอยู่อย่าง นั้น ถ้ามีของมันอยู่อย่างนั้น นี่กรรมเก่า เวลากรรมเก่า

การศึกษาฯ ศึกษาไว้เป็นความรู้ ไม่ใช่ศึกษาไว้เอามาทำลายตน

เวลาชาวพุทธไป หนุนกิจกรรม นี่กิจกรรม กฎีกรรมของกูอย่างนี้ กูไม่ยุ่งกับใคร

ไม่ใช่ กรรมเก่ามันส่งผลถึงปัจจุบันนี้ในจิตนิสัย ในมุมมอง ในทัศนคติ ในความเห็นอันนั้นไง แต่พระพุทธานุศาสนาสอนเรื่องปัจจุบันธรรมๆ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ฝึกหัดเอาเดี๋ยวนี้ เอาปัจจุบันนี้

ถ้าคนที่มีกรรมดีมา พระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย มุมมองของเจ้าชายสิทธัตถะไม่มองเหมือนโลกเลย มองตรงข้ามกับโลกทุกๆ อย่าง ในโลกนี้มีการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย มันต้องมีฝั่งตรงข้ามที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ทั้งๆ ที่มันไม่มีอยู่ แต่ท่านก็มุมมองอย่างนั้นนะ

มุมมอง ทัศนคติมุมมอง พันธุกรรมของจิตฯ สิ่งที่เราได้สร้างสมมาจากอดีต สร้างสมมาเหมือนเมล็ดพันธุ์พืชเลย เหมือนกัน แต่ค้นหาไม่เจอ หาเจอแต่ทฤษฎี หาเจอแต่ธรรมะ พระพุทธเจ้า คือหาหัวใจของตนไม่เจอ การหาหัวใจของตนไม่เจอคือทำสมาธิไม่เป็น

ทำสมาธิไม่เป็น ว่างๆ คืออารมณ์ว่าง อารมณ์ไม่ใช่สมาธิ สมาธิเป็นสมาธิ มันหาใจของมันไม่เจอ มันเลยไม่รู้จักคุณค่าของหัวใจใจ ไม่รู้ถึงคุณค่าของเมล็ดพันธุ์ที่ได้มาเกิดเป็นเราอยู่นี้ไง

ปฏิสนธิจิต แต่สิ่งต่างๆ แล้วมันเป็นขั้น ๕ อารมณ์ความรู้สึก อารมณ์ชั่ววูบๆ แล้วอารมณ์ชั่ววูบๆ เหมือนพายุ วูบผ่านไปแล้ว

ถ้ามันมา ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล อารมณ์ปกติ อารมณ์ธรรมดามันก็เป็นประโยชน์ อารมณ์ชั่ววูบมันพัดให้บ้านเรือนการเกษตรกรรมเสียหายทั้งหมด อารมณ์ที่รุนแรงเกินไป สังคมที่รุนแรงก็รุนแรงจากการพลังเผด็จ การไม่ฝึกไม่หัด การไม่กระทำ การไม่เห็นคุณค่าของหัวใจของเรา เห็นแต่ปัจจัยเครื่องอาศัยไ้

เครื่องอาศัยนะ บ้านเรือนที่อยู่อาศัยนี้เป็นเครื่องอาศัย ปัจจัยเครื่องอาศัยฯ ของอาศัยไม่ใช่ของจริง แม้แต่ร่างกายเรายังสมมุติ สมมุตินี้เป็นของอาศัยทั้งสิ้น หัวใจเรามาอาศัยไ้ หัวใจเรามาอาศัยเกิดในท้องของแม่ ในไข่ ในครรภ์ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ มันมาอาศัยภพ

ชาติหนึ่ง แล้วภพชาตินี้เกิดมาแล้ว เกิดมาเป็นสายบุญสายกรรม เกิดมาเราได้เห็นคุณค่าของ ผู้ให้เกิดหรือไม่

ผู้ให้เกิด เห็นไหม ถ้าผู้ให้เกิดมีคุณค่า แล้วจะมีคุณค่า มีคุณค่าที่ไหน

มีคุณค่าถ้ามันเข้าไปหาใจของตนเจอ มันยิ่งสาธุๆ ใจ สาธุสิ่งนี้ใจ ถ้ามันพัฒนา มันจะ พัฒนาขึ้นมาในใจของเรา แล้วปัจจัยตั้ง สันติภูมิโก ไม่ต้องให้ใครสอน รู้ในใจของตน แล้วถ้ารู้ อย่างนี้มันฝังใจ มันมีอยู่ในใจใจ

เราเห็นแล้วเราเศร้ามาก สังคมมีการฆ่าการทำลายกันตลอด แม้แต่ในบ้านในเรือนก็ยัง ทำลายกันเอง มันทำลายทั้งสิ้นโดยอารมณ์ชั่ววูบๆ ทำไมมันเสื่อมถอยไปขนาดนั้น นี่ไว้ใจกัน ไม่ได้เลยนะ ในบ้านของเราเองยังไว้ใจใครไม่ได้เลย แล้วมันจะมีความสุขได้อย่างไร

แล้วถ้าเป็นนักปฏิบัติ ก็ในใจเราสมาธิมียังไม่มี สมาธิยังไม่เห็น มันมีกิเลสครอบงำ กิเลสคือพญามาร พญามารมันทำลายทั้งนั้น

ในบ้านเราก็ทุกข์ ในเรือนใจ พระที่ปฏิบัติ ในหัวใจคนก็ทุกข์ กิเลสมันขบมันกัดโดยที่เจ้า ตัวไม่รู้ ภูษิตมันขบมันกัด มันขบมันกัด ไอ้คนโดนขบโดนกัดยังคิดว่า เออ! ภูได้เซ่รุ่ม ภูได้ยา บำรุง...มันโดนกิเลสขบไสมันยังไม่รู้ตัว เศร้า

แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์ท่านทำนะ ท่านทำ ชีวิตนี้เรียบง่าย การสั่งสอนนี้เรียบง่าย คีล สมาธิ ปัญญา กรรมเก่าเป็นกรรมเก่า เพราะกรรมเก่าส่งเริ่มให้เราเกิดเป็นมนุษย์ในปัจจุบันนี้ เราจะไม่เสียดายสิ่งใดๆ เลย

แต่ในปัจจุบันนี้เราเกิดเป็นมนุษย์แล้ว เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราจะมาสร้างสมของ เรา พัฒนาหัวใจของเราให้เข้มแข็งของเราขึ้นมา

สังคมเป็นสังคม เราเป็นเรา สังคมเกิดมาที่ไหน

เป็นครูบาอาจารย์ที่ดีนะ ท่านบอกเลยนะ ชาติไม่ใช่แผ่นดิน ชาติคือคน คนเท่านั้น คน เท่านั้นเป็นคนทำดีและทำชั่ว แผ่นดินมันไม่ได้ทำ

ชาติคือคน แล้วคนก็คือเรา แล้วเราก็มีครอบครัว มีสังคม มีทุกอย่าง เห็นไหม ให้เข้มแข็งทางหัวใจ ให้มันแข็งแรงเข้มแข็ง อย่าไปรุนแรงทางโลก

แต่ถ้าจะรุนแรงต้องมีคุณธรรม มีศีล มีสมาธิที่รุนแรง มีปัญญาที่รุนแรง แม้แต่ฝ่ามือสามารถกันพายุทะเลได้ นี่ผู้ที่ปฏิบัติมาเห็นอย่างนั้น ฝ่ามือสามารถกันคลื่นทะเลได้ สติปัญญาสามารถกันความที่เราจะออกไปกระทบกระเทือนกับสังคมภายนอกได้ เราจะรักษาของเรา เราจะดูแลหัวใจของเรา นี่คือธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัจจุบัน สันติปฏิรูปโก อุตตนา หิ อุตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เอาชนะตนเองได้ สังคมจะร่มเย็นเป็นสุข เอวัง